

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om cyberaktivisme og civilsamlingsorganisationer

(initiativudtalelse)

(2016/C 013/18)

Ordfører: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 19. februar 2015 under henvisning til artikel 29, stk. 2, i udvalgets forretningsorden at udarbejde en initiativudtalelse om:

»Cyberaktivisme og civilsamlingsorganisationer«

(initiativudtalelse).

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamlingsudvalget. Sektionen vedtog sin udtalelse den 31. august 2015.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 510. plenarforsamling den 16.—17. september 2015, mødet den 16. september 2015, følgende udtalelse med 205 stemmer for, 2 imod og 8 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. I vore dages digitale samfund er cyberaktivisme et nyttigt redskab til at styrke borgernes handlekraft i den forstand, at det er med til at fremme socialt engagement og fremme aktiv deltagelse ved hjælp af nye teknologier, samtidig med at det bidrager til at reducere digital og social udstødelse. Begrebet »cyberaktivisme« kan indkredses til en aktivisme, der opfordrer til kamp for politiske, miljømæssige, sociale, civile, kulturelle og andre sager, uden forudgående behov for definerede ideologier, hierarkier eller programmer, og som anvender teknologiske værktøjer, der fremmer viral udbredelse og deltagelse. Cyberaktivisme bør i den forbindelse holdes adskilt fra aktiviteter, der ikke lever op til disse principper og solidariske og demokratiske værdier, og hvis formål afviger fra almenvællets sociale interesser.

1.2. Hvis cyberaktivisme skal udvikles som et instrument, er det nødvendigt, at såvel Kommissionens som medlemsstaternes arbejdsprogrammer omfatter initiativer og foranstaltninger til fremme af strukturer, som muliggør en hensigtsmæssig udbredelse af netværkssamlingsudvalget ved at fremme fri og universel adgang, sikre gennemsigtighed og fortrolighed og beskytte retten til privatliv og personfølsomme data, med særligt fokus på de dårligst stillede grupper.

1.3. EØSU mener, at det er meget vigtigt at give borgerne den nødvendige viden og de nødvendige færdigheder, så de kan håndtere cyberaktivisme på en intelligent og sikker måde, og opfordrer derfor de europæiske institutioner til at støtte bevidstgørelsesaktiviteter og træning og uddannelse med særligt fokus på udbredelse af bedste praksis og bekæmpelse af ondsindet brug af onlineaktivisme. I den henseende bør de nødvendige ressourcer til evaluering og brug af cyberaktivisme stilles til rådighed.

1.4. I forbindelse med den institutionelle styreform fremmer cyberaktivisme endvidere mulighederne for medbestemmelse og delt magtbeføjelse ved hjælp af mange forskelligartede proaktive og reaktive interaktioner mellem flere aktører (regeringer, civilsamlingsorganisationer, sociale aktører, borgere, virksomheder).

1.5. Støtte til cyberaktivisme indebærer således en dynamisk onlinekonfiguration, der omfatter såvel de horisontale relationer mellem borgerne som de vertikale relationer mellem regeringer og borgere. Den horisontale interaktion gør det muligt at fremme onlinesolidariteten via aktivt og engageret frivilligt arbejde på nettet og ved hjælp af samarbejdsaktioner og -initiativer. Den vertikale top-down-interaktion er på vej frem som følge af e-forvaltning, hvilket er med til at sikre gennemsigtighed og fremme borgernes adgang til og information om offentlige anliggender. Vertikal bottom-up-interaktion styrker borgernes repræsentation i institutionerne i en åben e-demokrati-kontekst, der muliggør aktiv deltagelse i form af f. eks. borgerhøringer eller lovgivningsinitiativer.

1.6. Endelig ser EØSU et behov for at udvikle og anvende særlige evalueringsmetoder og indikatorer til måling af cyberaktivismens sociale og økonomiske indvirkning samt for at gennemføre undersøgelser og udarbejde rapporter med henblik på at opnå større konsistens i forbindelse med cyberaktivismens aktiviteter for så vidt angår faktorer som effektiv repræsentativitet og lederskab, kontinuitet, fremkomst af nye strukturer og sociale tendenser mv.

2. Indledning

2.1. De nye teknologiers indvirkning på dagens samfund afspejles i det virtuelle rum, der er kendt som det digitale økosystem, hvor der udvikles nye måder at leve på, der kan erstatte de traditionelle måder, vi udtrykker os og omgås socialt på.

2.2. I forbindelse med denne teknologiske revolution bør man ud over de økonomiske, kulturelle og innovative aspekter også være særligt opmærksom på de udfordringer og muligheder, der opstår inden for områder som information, kommunikation og deltagelse og inden for rammerne af en ny styringsform, hvor digitalt medansvar i vidt omfang kan føre til vigtige ændringer af den måde fremtidens samfund er struktureret og organiseret på.

2.3. De sociale netværk og internettets betydning har skabt nye muligheder, for så vidt angår borgernes rolle i forbindelse med den sociale opbygning, hvor de kan få mere magt og blive tildelt en ledende rolle i udformningen af deres egen fælles fremtid.

2.4. Denne globale kollektive tendens er blevet styrket over tid, hvilket er medvirkende til at styrke de initiativer, der allerede er iværksat, og til i endnu højere grad at styrke evnen til at koble sig på nettet og interagere og deltage i aktioner inden for områder, hvor beslutninger og magtbeføjelser er stadig mere spredte, med en høj grad af øjeblikkelighed og rækkevidde. De gennemførte aktioner fører dermed til nye aktioner i en proces, hvor der sker en forstærkning, som fører til en positiv spiral.

2.5. I den forbindelse er det vigtigt ikke blot at betragte de digitale borgerbevægelser som en gruppe af internetbrugere eller som en masse, men snarere som en »smart mob«, dvs. en gruppe, der handler intelligent og effektivt som følge af den eksponentielle vækst i antallet af links på nettet. Dette netværk af links gør det muligt for folk at logge på og få adgang til oplysninger og interagere med andre personer, hvilket skaber et ægte socialt samspil og er med til at danne grundlaget for et bevidst og ansvarligt samfund, hvor borgerne deltager aktivt.

2.6. Den største gevinst ved ovenstående scenarie er derfor den aktive deltagelse af borgere, der ikke ønsker at give afkald på deres selvbestemmelse i forbindelse med de forhold, der vedrører dem, og som ikke kun er parate til at påtage sig dette ansvar, men allerede udøver det, som det fremgår af data (TASCÓN, Mario y QUINTANA, Yolanda: *Ciberactivismo: Las nuevas revoluciones de las multitudes conectadas*. La Catarata, 2012) vedrørende den daglige aktivitet på nettet: 1,6 mio. klik på diverse blogs og 140 mio. tweets.

2.7. Det samme er tilfældet med dokumentationen om cyberaktivismen, hvor man på hjemmesider kan finde oplysninger om begivenheder og sociale bevægelser med stor rækkevidde, som f.eks. Occupy Wall Street, Gezi-parken, det arabiske forår eller den spanske 15M, og kampagner, hvor man kan tilslutte sig filantropiske og solidariske sager, der bakkes op af anerkendte civilsamfundsorganisationer, herunder fundraising ved hjælp af crowdfunding, eller ved bare at tilkendegive sin støtte via platforme med en gennemsigtig finansiering.

3. Digital aktivisme eller netaktivisme

3.1. Med udgangspunkt i de forskellige forslag til definition af begrebet cyberaktivisme kan konceptet opsummeres som en strategi eller aktivitet, der søger at påvirke den offentlige dagsorden ved hjælp af elektroniske medier og ved at anvende nye teknologier som kommunikationskanal med det formål at overføre oplysninger inden for området for borgerdeltagelse.

3.2. De medier, der bruges til cyberaktivisme, kan desuden betegnes som alle de informations- og kommunikationsteknologier, der bruger sociale medier og netværk, hvilket muliggør en hurtig og effektiv elektronisk kommunikation mellem borgerne i forbindelse med et fælles engagement med det formål aktivt at imødekomme behov og tage fat på problemer eller spørgsmål, som interesserer dem på baggrund af ideologiske eller værdibaserede motiver, der bygger på etik og solidaritet.

3.3. En normal og ikkedestruktiv anvendelse af internettet for at fremme en sag eller et formål adskiller sig klart fra andre typer af aktiviteter (Denning, 2001), f.eks. hacking eller civil ulydighed på nettet, ikke kun hvad angår midlerne, men også målet, hvis det er af kriminel karakter. I tilfælde af digital aktivisme, eller nærmere bestemt cyberaktivisme, bør aktionerne være målrettet almentvellet generelt, i særdeleshed som modstand imod og for at overvinde de vanskeligheder eller ugunstige omstændigheder, som visse befolkningsgrupper tilbagevendende eller helt uventet kan blive ramt af.

3.4. De mest almindelige former for cyberaktivisme er søgning efter oplysninger på hjemmesider, opbygning af websites på internettet, der tilbyder information og dokumentation, redigering af elektroniske publikationer, opbygning af virtuelle samfund, masseudsendelse af breve ved hjælp af e-mails, oprettelse af debatsteder og debatfora på nettet, planlægning, indkaldelse og koordinering af aktiviteter, etablering af strategiske alliancer og samarbejdsalliancer, fremme af foreninger, forslag om støtte og/eller tilslutning til allerede etablerede kollektive initiativer.

3.5. Blandt de aktiviteter, der falder ind under begrebet cyberaktivisme, kan endvidere nævnes internationale politiske appeller via internettet eller »web squared«-metoden, som er betegnelsen for en slags fælles aktion, hvor personer, der er spredt (globalt eller lokalt), gennem kommunikation med mobile kommunikationsmidler ender med at mødes på et specifikt fysisk sted.

3.6. Onlineaktivisme eller cyberaktivisme er således et særdeles effektivt og magtfuldt værktøj, der muliggør overførsel af information og viden om vigtige problemer, som borgerne måske ikke er vidende om, og som de derfor ikke kan få mobiliseret en social reaktion på i tide. Cyberaktivismens effektivitet som et alternativ til de sædvanlige mobiliseringskanaler er dog endnu ikke blevet legitimeret.

4. Cyberaktivisme inden for rammerne af fællesskabspolitikkerne

4.1. Tilgangen til cyberaktivismen i EU er på den ene side baseret på politikker til fremme af et digitalt samfund og på den anden side på fremme af sociale politikker og på politikker, der fremmer borgernes deltagelse, idet man desuden bør lægge vægt på anvendelse af principperne om god forvaltning i den offentlige administration.

4.2. I henhold til artikel 11 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder har enhver ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker uden indblanding fra offentlige myndigheder og uden hensyn til landegrænser, idet mediefrihed og mediernes pluralisme bør respekteres.

4.3. Endvidere omhandler artikel 12 i EU's charter om grundlæggende rettigheder forsamlings- og foreningsfriheden, og det fastslås, at enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed på alle niveauer, navnlig inden for det politiske, fagforeningsmæssige og civile område.

4.4. Derudover skal charterets artikel 8 nævnes, hvori det bemærkes, at enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger, der vedrører ham/hende, og at disse oplysninger skal behandles rimeligt, til udtrykkeligt angivne formål og på grundlag af de berørte personers samtykke eller på et andet berettiget ved lov fastsat grundlag. Endvidere har enhver ret til adgang til indsamlede oplysninger, der vedrører ham/hende, og til berigtigelse heraf. Det er mindst lige så vigtigt at betragte princippet om lige muligheder som en grundlæggende rettighed i forhold til digital udstødelse, navnlig med hensyn til udsatte grupper.

4.5. Derudover indeholder den digitale dagsorden for Europa bl.a. følgende aspekter, som medlemsstaterne er forpligtede til at beskytte:

- Fri adgang til digitale tjenester og indhold. Det er afgørende for at kunne udøve et aktivt borgerskab inden for rammerne af et reelt e-demokrati.
- Involvering af borgerne. Europa vil kun kunne drage nytte af den digitale revolution, hvis alle borgere er mobiliseret og kan deltage fuldt ud i det nye digitale samfund.
- Sikring af højhastighedsadgang for alle, hvilket er en nødvendig og tilstrækkelig betingelse for en stærk og effektiv cyberaktivisme.

- Gennemsigtighed i forvaltningen af digitale strukturer, værktøjer og ressourcer, der forhindrer åben deltagelse, eller som forringer cyberaktivismens mål og processer og dens udvikling.
- Fremme af digitale kompetencer med henblik på fremme af et integrerende digitalt samfund. EU's potentiale ligger i borgernes kvalifikationer, deres arbejdsindsats og deres organisationer. Uden en allestedsnærværende infrastruktur vil der kun være tale om en begrænset brug af informations- og kommunikationsteknologierne, og uden kvalifikationer vil anvendelsen heraf kun bidrage med en begrænset økonomisk og social værdi. Derudover er det vigtigt at mindske den digitale kløft, der skaber asymmetri og ulighed.
- Effektiv beskyttelse af digitale rettigheder. Hvis der ikke er tilstrækkelig tillid, vil borgerne afholde sig fra at deltage aktivt og fra at interagere eller frit give udtryk for deres holdninger.
- Udvikling af den såkaldte femte frihed, dvs. fri bevægelighed af indhold og viden.

4.6. Et aktivt borgerskab indebærer, at borgere, borgergrupper og civilsamfundsorganisationer, herunder arbejdsmarkedets parter, inddrages i politikudformningen (vertikal dialog mellem civilsamfundet og de offentlige forvaltninger), og at der dannes netværk og etableres samarbejde mellem dem (horisontal dialog).

5. Frivilligt arbejde inden for rammerne af cyberaktivisme

5.1. Det er klart, at de muligheder for social forandring, som i nutidens digitale samfund er tilgængelige via internettet og sociale medier, er enorme. Borgerne kan uden at være begrænset af rum og tid let og enkelt bidrage til at skabe betydelige ændringer i deres respektive omgivelser samt uden for deres nærmiljø, og derved hjælpe tusindvis af mennesker uden egen vinding.

5.2. Uden på nogen måde at opfordre til »slacktivisme« eller halvhjertet aktivisme gør de nye informations- og kommunikationsteknologier det muligt at adressere vores bekymringer, deltage i forvaltningen af vores anliggender og i forsvaret af vores rettigheder og interesser som borgere og samarbejde aktivt og engageret om de initiativer, der hjælper os med at udtrykke vores ideer, principper og værdier, hvilket fremmer selvrealisering og forhindrer social marginalisering, hvilket igen er med til at sikre samhørighed og integration inden for fællesskabet.

5.3. Virtuelt frivilligt arbejde eller frivilligt arbejde på nettet består i at udføre frivilligt arbejde ved brug af de nye teknologier i forbindelse med aktiviteter, der ikke kræver fysisk tilstedeværelse, f.eks. i form af støtte til kampagner, udbredelse og produktion af information, omsorgsarbejde og enhver form for opgave, der kan udføres på nettet på altruistisk og engageret vis med et bestemt mål eller en bestemt sag for øje.

5.4. Når dette digitale frivillige arbejde er begrænset til støtte, udbredelse og kommunikation i forbindelse med kampagner, er der tale om cyberaktivisme, som her udøves i form af deltagelse i protestaktioner og elektronisk rapportering (underskriftsindsamlinger, personlige bidrag, eksponentiel informationsdeling mv.).

5.5. I et forsøg på at opskalere de aktioner, der skal iværksættes, bliver millioner af mennesker bevidstgjort af forskellige platforme og websteder og motiveret til at handle i tilfælde af presserende og vigtige sager, uanset hvor de finder sted, og hvad sagen omhandler (økonomisk, social, miljømæssig, politisk etc.).

5.6. En sådan mobilisering via internettet gør det muligt at forene tusindvis af personers vilje og indsats, og selv om de er anonyme eller ikke har anden tilknytning, bliver de betydningsfulde, idet de hurtigt kan blive en indflydelsesrig kollektiv kraft, der kan opnå indflydelse og medbestemmelse inden for relevante områder.

Denne form for frivilligt distancearbejde øger med andre ord organisationernes kapacitet og skaber nogle rammer, inden for hvilke flest muligt mennesker kan deltage, idet rammerne gøres mere rummelige.

6. Forslag til aktioner

- 6.1. Til trods for det store potentiale og de mangle fordele ved cyberaktivismen har det imidlertid vist sig, at de strategier, der anvendes på de sociale medier, er med til at forene folk, men ikke skaber stabile virtuelle samfund, hvilket til en vis grad er med til at forhindre de sociale forandringer i at være bæredygtige. I denne forbindelse bør objektive evalueringer baseret på kvalitative kriterier og principper som f.eks. initiativets sociale afkast bidrage til udformningen af en passende metodik.
- 6.2. Det vil være hensigtsmæssigt at fremme en proaktiv udvikling af cyberaktivisme og digitalt frivilligt arbejde, da platforme som sociale medier og internetportaler tilbyder større tilgængelighed, mere umiddelbarhed og en mere kritisk masse for social deltagelse og offentligt medansvar, og der derved kan opnås betydelige omkostningsbesparelser til forvaltning, koordinering og gennemførelse af aktiviteterne. Det fremmer desuden betingelserne for inklusion, herunder tilgængelighed, ansvarlighed og prisoverkommelighed.
- 6.3. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg opfordrer derfor Kommissionen og medlemsstaterne til inden for deres respektive kompetenceområder at træffe specifikke foranstaltninger med henblik på at fremme gennemførelse og udvikling af mekanismer til effektiv cyberaktivisme og -deltagelse, der tilskynder til og forstærker det sociale engagement og styrker det frivillige arbejde.
- 6.4. Der bør ligeledes fastlægges relevante evalueringsstandarder og -kriterier, der akkrediterer og legitimerer disse mekanismer og sikrer gennemsigtighed og merværdi for bevidstgørelses- og mobiliseringsprocesserne. Derudover vil de gøre det muligt at fastlægge det sociale afkast, der er blevet skabt.
- 6.5. Det er også nødvendigt at sikre en effektiv beskyttelse og udøvelse af borgernes rettigheder på dette område, især, som tidligere nævnt, for at fremme adgangen til information og informationsfrihed samt for at sikre informationsudvekslingen, dens integritet, fortrolighed og kontinuitet via de sociale medier, uden at det går ud over den hurtighed, hvormed informationen overføres. Disse garantier skal sikres på forskellig vis, afhængig af hvordan de skal finde anvendelse for sårbare grupper.
- 6.6. På grund af deres betydning for cyberaktivismen bør aktiv retfærdighed på nettet og værdier som tillid og omdømme også nævnes, og analysen af disse skal have til formål at styrke beskyttelsen i cyberspace.
- 6.7. De relevante institutioner er ansvarlige for at stille de nødvendige teknologiske infrastrukturer og værktøjer til rådighed for borgerne, således at borgerne er i stand til at udføre almindelige digitale aktiviteter, samt for at tilpasse de sociale strukturer til nye teknologier og fremme de nødvendige uddannelses- og træningsaktiviteter, der giver borgerne de kompetencer, de skal bruge for at anvende de nævnte værktøjer, og samtidig formindsker den nuværende digitale kløft med henblik på at skabe mere territorial, social og økonomisk samhørighed.
- 6.8. Endelig bør der udarbejdes og vedtages programmer, der øger borgernes bevidsthed om social deltagelse og frivilligt arbejde via nye teknologier inden for rammerne af e-demokratiet, og som bistår de organer og initiativer, der arbejder inden for disse områder, gennem samarbejde på baggrund af god institutionel forvaltning.

Bruxelles, den 16. september 2015.

Henri MALOSSE
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
